1901. Negen en veertigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 43.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin!

Vrijdag 25 October 1901.

Hagg I 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3 2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den UITGEVER G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den REDACTEUR, dHr. C. MULDER te KAMPEN. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den HOOFDREDACTEUR, DR. H. BAVINCK TE KAMPEN. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het College van Hoogleeraren der Theol. School brengt ter kennis van de Kerken, dat, na gehouden onderzoek, tot Candidaten in de Theologie bevorderd zijn de Studenten:

H. Brinkman en *J. Brinkman*, wier beider adres is te *Kampen*.

Namens het College v.d.,
P. BIESTERVELD, *Secr.*

Kampen, 22 Oct. 1901.

PLAATSELIJKE KERKEN.

SCHARNEGOUTUM, 19 Oct. 1901. Heden ontvingen we het teleurstellende bericht, dat Ds. Reijenga voor onze roeping bedankte.

Namens den Kerkeraad,
S. R. SYBRANDY, Scriba.

—

ZALK, 20 Oct 1901. Onze wensch is vervuld, onze zeer beminde Leeraar Ds. J. E. Reijenga, heeft voor de roeping naar Scharnegoutum bedankt.

Namens den Kerkeraad,
R. NEUTEBOOM, Scriba.

—

ANDIJK, 20 Oct. 1901. Tot blijdschap van gemeente en kerkeraad werd heden door een onderling ons bekend gemaakt, dat onze beroepen Leeraar, de Weleerw. heer F. C. van Dorp van Driesum, na ernstige en biddende overweging, onze roeping heeft aangenomen. Bekrone de Heere dit besluit met zijnen onmisbaren zegen. Gode zij de eer.

Namens den Kerkeraad,
J. K. SLUIJS Jz., Scriba.

—

DRIESUM c. a., 20 Oct. 1901. Heden deelde onze geachte Leeraar Ds. F. C. v. Dorp aan de gemeente mede, dat ZEw. de roeping naar Andijk had aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
G. MEIJER, Scriba.

—

SUAWOUDE, 21 Oct. 1901. Tot blijdschap van kerkeraad en gemeente maakte onze geachte Herder en Leeraar F. Rispens gisteren der gemeente bekend, voor de roeping naar Hijum te hebben bedankt. Bekrone Zions Koning dit besluit met zijnen onmisbaren zegen, en schenke Hij eerlang de teleurgestelde gemeente den man zijns raads.

Namens den Kerkeraad,
R. G. ROOLVINK, Scriba.

—

ONSTWEDDE, 21 Oct. 1901. Heden had alhier uit een tevoren gemaakt tweetal de stemming plaats, om weer een eigen Herder en Leeraar te bekomen. Onder leiding van onzen geachten Consulent Ds. Fokkens werd met groote meerderheid van stemmen gekozen de Weleerw. heer Ds. G. Meyer te Borger, en daarna door den kerkeraad beroepen. Wij hopen, dat deze roeping bij ZEw. weerklank moge vinden, en hij vrijmoedigheid moge bekomen om in de vreeze des Heeren tot ons over te komen.

Namens den Kerkeraad,
F. B. HALM, Scriba.

—

HIJUM, 21 Oct. 1901. Heden ontvingen wij het bericht van den Weleerw heer Ds. F. Rispens te Suawoude, dat hij voor onze roeping bedankte.

Namens den Kerkeraad,
M. HOLWERDA, Scriba.

—

FRANEKER, 22 Oct. 1901. Heden werden wij aangenaam verrast, doordien een zuster *duizend gulden* aan de kerk ten geschenke gaf. Het is een heerlijke zaak, gelijk weleer een David, des Heeren huis te willen bouwen. Deze mededeeling diene ook tot een voorbeeld in onze kerken ter navolging; reden, waarom wij er een plaatsje voor in *de Bazuin* verzoeken.

Namens den Kerkeraad,
A. DOORN, Pres.
L. HOFSTRA JR., Scriba.

—

De Kerkeraad der Geref. kerk te Workum heeft besloten, geen collectanten aan te bevelen, zoo niet minstens 4 weken te voren van hunne komst kennis gegeven is, en zij toestemming krijgen tot *het houden der collecten*.

Namens den Kerkeraad,
Ds. H. H. SCHOEMAKERS, *Praes.*
S. KUPERUS, *Scriba.*

P. S. Adres voortaan Ds. H. H. Schoemakers.

ONTVANGSTEN.

Voor 't kerkje te Emmercompascuüm.

Van de kerk te Berkel f 1; Koevorden f 6,40; Smilde f 2; Groningen *A* f 20.

De broeders en zusters alhier zijn zeer dankbaar en blij. 't Nette kerkje is gereed, en reeds in gebruik genomen. De Heere zij geloofd Aan alle kerken onzen hartelijken dank, die ons een kleinere of grootere gave toezonden.

Van vele kerken echter ontvingen wij totnogtoe niets, zoodat we f 1000,— te kort schieten. Nemen we die f 1000,— op tegen een jaarlijksche rente, dan wordt de schuldenlast voor deze nog zwakke kerk te zwaar. Broeders en zusters! Helpt nog een handje.

Namens den Kerkeraad.
W. HOVING, *Pres.*

—

Voor de kerk te Appelscha.

Een hartelijke dankbetuiging en een vriendelijk verzoek!

Op de circulaire, in Juli j.l. door den kerkeraad van Appelscha gezonden aan alle Geref. kerkeraden in Nederland, zijn de volgende giften ontvangen.

Door Ds. J. G. W. Wissink te Gasselternijeveen van 16 kerken een bedrag van f 70, waaronder eenige persoonlijke giften uit Amsterdam, Stadskanaal en Stadsmusselkanaal.

Door Ds. H. Dijkstra te Smilde f 45,81⁵, zijnde van 27 kerken.

Door Ds. W. W. Smitt te Assen f 12,20, van 6 kerken

Door P. Koster te Appelscha f 45,17 van 27 kerken.

Voor al deze giften onzen hartelijken dank, terwijl we de Geref. kerken, die nog niets zonden, vriendelijk verzoeken: Och, Broeders! helpt het arme Appelscha. Behalve de noodige reparatie aan de pastorie, is voor de vertimmering aan het kerkgebouw bijna f 800 noodig. *Appelscha bracht reeds bijna f 400 bijeen.* Het deed dus wat het kon Wanneer nu de kerken, die nog niets voor ons deden, en inzonderheid ook de grootere kerken nog wat hulp bieden, dan komen we er wel. Bedenkt, *Appelscha ligt in den ongunstig bekenden Zuid-Oosthoek van Friesland, waar het Socialisme welig wortel schoot.* Bovengenoemde heeren predikanten en de ondergeteekende, nemen gaarne giften in ontvangst.

Met vriendelijke aanbeveling,
P. KOSTER.

Appelscha, Oct. 1901.

—

Voor de Evangelisatie in de Prov. Groningen.

Van de Gem. te:

Emmer-Compascuum	f 1,60	Wildervank	f 32,03
N.-Buinen	- 3,48	Meeden	- 8,01⁵
N.-Pekela	- 14,40	Midwolda	- 9,45
Oostwedde	- 11,75	N.-Beerta	- 3,50
Onstw.-Mussel	- 2,25	Oostwolde	- 6,17
Sellingen	- 2,95	O.-Pekela	- 15,16
Stadskanaal	- 14,54	Veendam	- 15,43⁵
Musselkanaal	- 8,68	Westerlee	- 5,02⁵
Valthermond	- 3,40	Scheemda	- 11,67
Weerdingermond	- 3,15		

P. POSTEMA, *Penningm.*

Warfum, 21 Oct. 1901.

—

Art. 19 D. K. O.

BOEKJAAR 1901/2.

Sedert 1 *Juni*, ten behoeve der kas voor minverm. Studenten in de PROV. GELDERLAND ontvangen v. d. Geref. kerk te:

Vorden	f 5,—	Lochem	f 2,80
Voorthuizen	- 4,04	Doesburg	- 3,21
Kootwijk	- 2,50	Zutphen	- 23,43
Zetten	- 7,15	Nunspeet	- 4,38
Randwijk	- 1,50	Bennekom	- 9,—
Westervoort	- 2,64	Varsseveld	- 11,14⁵
Vorden	- 5,—	Apeldoorn	- 14,68⁵
Doetinchem	- 1,75⁵	Dieren	- 19,25
Silvolde-Genderingen	- 3,18		

Met dank en dringende aanbeveling.

Namens Deputaten Art. 19 D. K. O,
H. KUIK, *Scriba-Penn.*

Putten o.d Veluwe, 22 Oct. 1901.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Contributies.

Aalten *B*	f 19,61	Nagift Amersfoort *A*	f 5,—
Renswoude	- 3,77⁵	Gorinchem	- 30,—

Collecten.

Door Ds. *H. J. Heida* te *De Leek*, Corr. Cl. *Enumatil*, de contrib. uit *Marum*, Corr. *L. P. de With*, van R. Dijkstra f 0,50, P. Pandjes f 1, B de With f 0,25, H Tolsma f 0,50, A. Dijk f 0.50, K. Rijtsema f 0,50, J. de With f 0,50, L. P. de With f 0,50, J. Everts f 0,50, V. Dam f 0,50, Ds. J. Meijer f 1, G. de Vries f 0,75.

De contrib. uit *De Leek* van gebrs. v Til f 2,50, A. H. Sikkema f 2,50, Ds. H. J. Heida f 1,50.

Door dhr. *J. M. Snoek*, Corr. te *Gorinchem*, de contr. van Dames Silkrodt f 2, P. A. de Groot f 1.

De Penningmeester van de Theologische School,
DR. H. FRANSSEN.

Zwolle, 19 Oct. 1901.

—

Voor de Zending onder de Joden.

Met hartelijken dank ontvangen van K. Dekker Jr. namens de Geref. Jong.-Vereen. te Dirkshorn f 2,50

Van Mej Schipper namens de Christ. Jonged.-Vereen. „Martha" Zaandam . . . - 2,—

Van K. J. Kraan te 's-Gravenhage . . - 1,—

Door Ds. Kropveld namens Mej. v. Leeuwen, Alfen a/d R., voor iederen dag 1 cent . . - 3,65

De vorige opgave is vermeld f 5 door den heer Littooij te *Middelburg*; dit moest zijn te *'s-Gravenhage*.

Met aanbeveling,
N. KOOPS,
Oostvestplein, 65.

Rotterdam, 21 Oct. 1901.

—

Voor de Zending o. Heid. & Moh.

Door Ds. Goris, in 't kerkz. te Vroomshoop f 1,80

Door idem, reeds vroeger ontvangen, (zie *Mosterdzaad* en *Heidenbode*) Pinkstercoll. Vroomshoop - 18,80

en in 't kerkz. aldaar . . . - 4,—

Door Ds. Goeree, coll. o/d bruiloft v/d heer G. Smedes te Wagenborgen . . . - 2,75

Door den kerkeraad te Oude-Pekela, in 't kerkz. f 21,— en uit 2 Zend. busjes f 7,34 samen - 28,34

N. B. Vermelding in de Bazuin geschiedt alleen op verzoek.

Doesborgh, 19 Oct. 1901.
B. DE MOEN,
Quaestor.

OPENBARING EN REDE.

De overwinning, door het „Christelijk volksdeel" bij de jongste politieke verkiezingen behaald, heeft velen met ernst doen nadenken over de oorzaken, waaraan die zegepraal te danken mocht zijn, en over de beteekenis, die eraan toegekend moest worden.

Het verschijnsel was te belangrijk, dan dat men niet alle moeite zich getroosten zou, om er zich behoorlijk rekenschap van te geven en alle pogingen aanwenden zou, om het voldoende voor zijn eigen denken te verklaren.

Die verklaring ligt dan ook zoo maar niet voor de hand. Is de overwinning werkelijk daaraan te danken, dat het Nederlandsche volk in zijne groote meerderheid van de beginselen der Revolutie is teruggekeerd en uit overtuiging en met beslistheid partij heeft gekozen voor de beginselen van het heilig Evangelium? Of is de zegepraal aan toevallige oorzaken toe te schrijven, aan den desolaten toestand der liberale partij, aan de vrees voor het socialisme, aan den afkeer van leerplicht en andere liberale zegeningen, aan de eminente leiding der verbonden Christelijke partijen?

Niemand, die het zeggen kan. Eerst de historie zal er het antwoord op geven.

Maar in elk geval staat vast, dat de overwinning niet behaald zou zijn, als de Christelijke partijen niet zoo eendrachtig hadden samengewerkt en niet zoo hou en trouw elkander bij de stembus hadden bijgestaan.

En die samenwerking is het juist, welke hun, die de nederlaag leden, een doorn in het oog is. Prof. van der Vlugt trachtte in een schoon artikel, opgenomen in het nieuwe tijdschrift *Onze Eeuw*, breedvoerig uiteen te zetten, dat die samenwerking op geen overeenstemming in beginselen berustte, en dat de partijgroepeering, die bij de stembus van Christelijke zijde plaats had, in strijd was met de belijdenis, door elk dier partijen aangaande de openbaring en hare toepassing op de practijk van het leven omhelsd.

Niet openbaring en rede mocht de tegenstelling zijn, die de staatkundige partijen in ons vaderland indeelde; maar deze indeeling had de scheidslijn te volgen, welke er liep tusschen hen, die het recht erkenden als een macht boven, en anderen, die het slechts achtten als een product van den menschelijken wil.

De jeugdige rechtsgeleerde Mr. Anema, reeds bekend door zijne studiën over *Calvinisme en Rechtswetenschap* en de *Grondslagen der Sociologie*, heeft den Hoogleeraar, die zijn leermeester was, op bescheiden en zakelijke wijze in eene brochure over *Partijgroepeering* van antwoord gediend. En dat antwoord, strikt bij de beginselen zich bepalend en in schoonen vorm ingekleed, is waard, om in breeder kring bekend en overdacht te worden.

De tegenstelling van openbaring en rede heeft toch niet maar voor de indeeling der staatkundige partijen op dit oogenblik in ons vaderland belang, maar zij draagt een algemeen karakter, heeft eene universeele beteekenis en grijpt ieder oogenblik diep in de vragen van leer en van leven in.

Niemand kan toch ontkennen, dat er in de menschenwereld zulke verschijnselen bestaan, als die met den naam recht, waarheid, zedelijkheid, schoonheid, godsdienst enz. worden aangeduid. Het zijn verschijnselen, die wel niet waargenomen kunnen worden met het lichamelijk oog, maar die toch even vast en zeker zijn, als de zon, die we aan den hemel zien schijnen en de aarde, die wij betreden met onzen voet.

En de eerste vraag, die aan ieder denkend mensch zich opdoet, is daarom deze: wat is dat recht, dat goede, ware en schoone? vanwaar heeft het zijn oorsprong en wat is zijne natuur?

Daarop zijn slechts twee antwoorden mogelijk: zij staan alle vast vóór en boven den mensch, of ze zijn uit den mensch afkomstig en product van zijne ontwikkeling. In het laatste geval zijn zij wisselend met den dag; dan is er in eigenlijken zin geen recht, geen waarheid, geen goedheid, geen schoonheid meer; met alle zienlijke en tijdelijke dingen is recht en onrecht, goed en kwaad, waarheid en leugen aan voortdurende verandering onderworpen.

Prof. van der Vlugt is dit met ons eens; hij behoort niet tot de utilistische maar tot de intuïtieve school en ziet in het recht eene macht, die boven den mensch staat en niet uit zijn wil afkomstig en verklaarbaar is.

Maar hij wil bij dit onderscheid en deze tegenstelling blijven staan en acht deze genoegzaam, om de partijen op politiek gebied in te deelen.

Doch bij eenig nadenken blijkt dit onmogelijk. Want ten eerste verheft zich het practisch bezwaar, dat zulk eene abstracte, wijsgeerige formule nimmer in staat is, om eene partij te organiseeren en te bezielen. En ten tweede is het onmogelijk, om in het recht als eene macht boven den mensch op bovengestelde vraag het laatste, het afdoend antwoord te zien. Want indien het recht eene macht is boven den mensch, vanwaar heeft het dan zijn oorsprong en waarin rust het?

Daarop heeft Hugo Grotius, en na hem alle voorstanders van eene onafhankelijke moraal, wel ten antwoord gegeven, dat het in zichzelve rust. Maar dit is een antwoord uit verlegenheid, dat niemand bevredigt. Want wetenschap is het om kennis der oorzaken te doen; zij stelt zich nooit met een dictatoriale uitspraak tevreden. Indien men voor het recht als eene macht boven den mensch geene verklaring weet, rust de menschelijke geest niet, voordat hij het *uit* den mensch heeft verklaard. De autonome moraal biedt geen vastigheid; zij dwingt hare voorstanders, om in een onhoudbare stelling zich op te sluiten of den weg der evolutie op te gaan. De geschiedenis heeft dit overvloedig bewezen, al was het alleen in de ontwikkeling van de idee van den godsdienst bij de moderne theologie hier te lande. Zonder God is de objectieve macht van recht, waarheid, deugd, godsdienst niet te handhaven. En daarom is de tegenstelling nooit: het recht eene macht boven of een product van den mensch, maar: het recht evenals het goede, het ware, het schoone *uit God* of *uit den mensch*. Aan die tegenstelling kan niemand ontkomen. Indien Prof. van der Vlugt het recht werkelijk wil handhaven als een macht boven den mensch, dan kan hij dat alleen doen in dien weg, dat hij den oorsprong en den grondslag ervan zoekt in God Almachtig, den Schepper van hemel en aarde, den Schepper ook en den Handhaver van het recht.

Maar bij de eerste vraag, die in dezen zin beantwoord wordt, voegt zich dan terstond eene tweede, n.l. hoe en door wat middelen openbaart God dat recht, zoodat wij het kennen kunnen? God is de zijnsgrond van het recht, maar wat is er de kenbron van?

Ook hier zijn slechts twee antwoorden mogelijk. Het recht heeft tot kenbron alleen de algemeene of daarbij nog eene bijzondere openbaring. Het begrip openbaring vormt hier de tegenstelling niet, alsof eenerzijds geene en andererzijds wel eene openbaring werd aangenomen. Want wie het recht handhaaft als eene macht boven den mensch en dus zijn oorsprong zoekt in God, *moet* aannemen, dat die God, die de bron van het recht is, ook op eenigerlei wijze zich heeft geopenbaard en eene kenbron van dat recht voor den mensch heeft ontsloten.

Maar wie alleen de algemeene openbaring aanneemt, wikkelt zich in allerlei moeilijkheden. Want immers, wijl de empirie, de historie wel leert, wat als recht onder de menschen gegolden heeft, maar niet wat als recht te gelden heeft, en dus geen vasten maatstaf van het recht aan de hand doet, beperkt zich de kenbron van het recht vanzelf alleen tot de rede, als het schijnbaar eenig vaste steunpunt te midden der historische wisselingen van het recht. Doch dit rationalistisch standpunt biedt nog minder vastigheid dan het historische. Want de rede moge een algemeen besef bevatten van het onderscheid van recht en onrecht, zij staat, wat haar inhoud aangaat, zelve onder den invloed der historie. Wat waar is aan deze zijde der Pyreneën, zeide Pascal daarom, is onwaar aan de andere zijde. Onder de Christelijke volken is de rede juist door de bijzondere openbaring Gods gevormd; zij is gevoed door Bijbel en kerk, door het Christendom in het algemeen en spreekt daarom nog luide van recht en gerechtigheid. Maar naarmate die rede met of zonder opzet van de Schrift, van de kerk, van de Christelijke religie wordt losgemaakt, verarmt zij, verliest zij aan

inhoud en houdt zij niets meer dan eene vage, wijsgeerige formule over, waarmede men in de moraal, in den godsdienst, in de rechtswetenschap niets meer aanvangen kan.

Op de vraag naar de kenbron van het recht in zijn beginsel en wezen geven daarom alle volken ten antwoord, dat er bij de algemeene openbaring nog eene bijzondere bijkomt. Op de vraag, welke die bijzondere openbaring is, loopen de antwoorden uiteen. Buddha, Zarathustra, Mohammed, Christus worden door verschillende volken als profeten Gods geëerd. Maar geen verschil is er over het feit, dat er zulk eene bijzondere openbaring is. Wie daarom alle bijzondere openbaring verwerpt en alleen een algemeene erkent, plaatst zichzelf niet alleen buiten het geloof der Christenheid, maar ook buiten het geloof der menschheid en veroordeelt zichzelf daardoor alleen reeds tot rationalistische onvruchtbaarheid.

Waarom *wij* nu de Schrift als die bijzondere openbaring Gods erkennen, kan hier niet in den breede aangegeven worden. Maar zooveel is toch zeker, dat de gronden voor dat geloof steviger zijn dan die voor elk ander geloof aan eene bijzondere, ja zelfs steviger en hechter dan die voor het geloof aan eene algemeene openbaring, en minstens tien maal sterker dan die voor het geloof, dat het recht eene macht is boven den mensch zonder meer. Want ook dit is geloof; alleen is het een geloof, dat ergens op den weg moedwillig staan blijft, om dat het van verder voortgaan verderf en ondergang vreest.

Daarom is het onderscheid over den omvang der bijzondere openbaring, hetwelk tusschen de Christenen bestaat, klein in vergelijking met de klove, die er gaapt tusschen hen, die eene bijzondere openbaring aannemen en hen, die ze beslist en geheel verwerpen. De tegenstelling tusschen den oorsprong van het recht in God of in den mensch gaat daarom practisch altijd over in die tusschen de openbaring of de rede als kenbron.

Maar als de tweede vraag alzoo beantwoord is, dan komt er ten slotte nog eene derde bij, en deze luidt: hoe is uit die bijzondere openbaring, die in de Schrift, of volgens de Roomschen ook in de onfeilbare kerk, tot ons komt, de waarheid, dus ook de kennis van de beginselen van het recht af te leiden? En daarop is er geen ander antwoord dan door de rede, dat is de geloovige rede, die de openbaring aanneemt en zich door haar leeren en leiden laat.

Van een op non-activiteit stellen der rede is dus geen sprake. Integendeel, de bijzondere openbaring verschaft aan de rede een buitengewoon object, een nieuwen inhoud, een andere taak. Gelijk de rede met inspanning van al hare krachten uit de algemeene openbaring in natuur en historie de gedachten Gods opspoort, zoo heeft zij ook de verhevene en heerlijke roeping, om in het zweet van haar aanschijn uit de goudmijn der bijzondere openbaring al de schatten van waarheid en kennis te voorschijn te brengen, welke God erin neergelegd heeft. De genade onderdrukt de natuur, ook de rede en het verstand des menschen niet, maar heft ze ook op en vernieuwt ze, en prikkelt ze tot ingespannen arbeid. Niet de twijfel maar het geloof is de weg naar de waarheid en de weg naar de vrijheid tevens. Wie de zonde doet, is een dienstknecht der zonde, waar wie door den Zoon is vrij gemaakt, die is waarlijk vrij. Want waar de Geest des Heeren is, daar is vrijheid.

Zoo staat in beginsel en hoofdzaak het vraagstuk tusschen openbaring en rede.

Maar eene gansch andere vraag is, of deze tegenstelling op een gegeven tijd en in een bepaald land tot groepeering der staatkundige partijen moet leiden.

Dat is bij geen algemeenen regel vast te stellen en hangt van tal van bijzondere omstandigheden af, bepaaldelijk ook van de vraagstukken, die in zekeren tijd op politiek gebied aan de orde zijn.

De samenwerking van de verschillende Christelijke partijen bij de laatste stembus was zonder akkoord. De stemuitruiling is volgens de *Standaard* eene proefneming geweest, die, wanneer zij schade en geen bate brengt, ook niet herhaald mag worden. Mr. Anema zegt terecht, dat het steunen van een Roomschen candidaat reeds bij eerste stemming niet volkomen conform is aan de duidelijke bedoeling van Art. 21 van het Antirevolutionaire program.

Wanneer andere vraagstukken dan de tegenwoordige aan de orde kwamen, bijv. de vrijheid van godsdienst en geweten, de losmaking van den financieelen band tusschen kerk en staat, de *principieele* regeling van het Hooger Onderwijs, dan zou men allerwaarschijnlijkst de partijen zich terstond gansch anders zien groepeeren dan bij de jongste stembus te aanschouwen viel.

Maar dit uiteengaan op het stuk van belangen zou toch niet teniet doen, het machtige feit, dat de strijd van geloof en ongeloof de geschiedenis der wereld beheerscht.

Wat dunkt u van den Christus? — is de principieele vraag, die scheiding blijft maken tusschen menschen en volken.

BAVINCK.

NIET IN HET AARDSCHE.

„Het is niet in den overvloed gelegen, dat iemand leeft uit zijne goederen." LUK 12 : 15*b*.

De Heiland waarschuwt tegen gierigheid. Hij wil het aardsche op den rechten prijs doen schatten. Het heil moet er niet in gezocht worden. Daarom vermaant Hij: »Ziet toe, en wacht u voor de gierigheid." De Heiland wil zeggen: het ware geluk, het genoegen bestaat niet in den overvloed.

Zoolang wij op aarde zijn, hebben wij het aardsche van noode. De aardsche tabernakel kan de aardsche steunpilaren niet missen. Voedsel en deksel zijn onontbeerlijk. Om »brood" leerde Jezus zijnen jongeren bidden. Maar, en hierop dient gelet, om *dagelijksch* brood. Niet hetgeen wij »overhouden", heeft iets tot ons onderhoud bijgedragen. Het geld, dat, als de reis volbracht is, nog in onze beurs is, heeft ons *niet* in staat gesteld tot den overtocht. *Niet* de pracht van onze woning beschermt tegen de invloeden van wind en weder. Niet slechts voedt en onderhoudt de mensch zijn leven niet uit den overvloed; maar ook het gelukkig, het vergenoegd leven is niet aan den overvloed te danken.

»De godzaligheid", zegt de Schrift, »is een groot gewin met vergenoeging". Zoo is het. De ervaring leert dit. De gierigaard is een slaaf. In de macht van den mammon, zal zijn gouddorst hem licht in een keten van ongerechtigheid wikkelen. Hij heeft althans nooit genoeg. Onverzadelijke begeerlijkheid prikkelt hem gestaag.

Doch, dit alles daargelaten, wijzen wij er op, hoe dikwerf de vermeerdering der smarten gelijken tredt houdt met de vermeerdering der aardsche goederen.

Een beroemd man, uit de vorige eeuw, schreef: »Die den overvloed heeft, wil er vertooning van maken. Hij voert grooten staat. Dit maakt de afgunst gaande, en die berokkent hem menige verdrietelijkheid. Hij verkrijgt zich vele dienstknechten en dienstmaagden; zij loopen elkander in den weg, zij krakeelen, zij worden weelderig en losbandig, zij zijn bedriegelijk, soms diefachtig; hoe meer dienstboden, hoe minder gemak en meer onrust.

»Hij wil er lekker van eten en drinken; het lekkere vervoert hem, hij gebruikt te veel, *»zijne zatheid laat hem niet toe te slapen"* (Pred. 5 : 11). Hij moet zijne dagelijksche overdadigheid boeten met kwalen en smarten, die het leven bang en bitter maken.

»Of hij wil zijn overvloed bezitten in het verborgen. Hij leeft stil, zuinig, meer dan zuinig; zijne inkomsten vermenigvuldigen, zijne koffers worden bij den dag voller. Hierin acht hij zich gelukkig. Maar hoe lang? — Metterhaast sluit hij zijne koffers en sleept ze in een donker hol; zagen ze zijne huisbedienden, zij mochten hem ombrengen; wisten het zijne erfgenamen, ze mochten hem vergeven; wisten het zijne naburen, zij mochten bij nacht inbreken en hem vermoorden. Dit verontrust hem den geheelen dag; hij begeeft zich naar bed, hij zoekt rust; maar vindt ze niet. Er ritselt een muis, zijn wachthond blaft, een nachtuil vliegt tegen zijne glasvensters, en hij beeft van schrik en zweet van angst."

Inderdaad, zulk een mensch doet ons denken aan den draak in de fabel, die veroordeeld was, om, geheel slapeloos, een grooten schat te bewaken in een donker hol, en tot welken de vos zeide, dat een iegelijk, die hem gelijk was, zeker geboren was, om het voorwerp van der goden gramschap te zijn.

Ook waarborgt overvloed van aardsche goederen geenszins verlenging van tijdelijk leven. De dood treedt even ongenoodigd en onafwijsbaar het paleis van den Vorst als de stulp van den bedelaar binnen. Dit schijnt de Heiland niet het minst te willen herinneren. De gelijkenis, die Hij ter aanbinding en opheldering van de vermaning ten beste gaf, doet ons dit oordeelen. De rijke man had vele goederen, opgelegd voor vele jaren, en stelde zich voor, nog lang en vroolijk en gerust te zullen leven; maar op het onverwachts werd de stem gehoord: »Gij dwaas, in dezen nacht zal men uwe ziel van u afeischen."

Het is dus in den overvloed niet gelegen, dat men blijft leven. De rijkste is zoo min als de armste één uur van zijn leven verzekerd. Gelijk de roest knaagt aan het edelst metaal en deszelfs glans doet verdwijnen, de mot, het nietige insect, de prachtigste kleederen doorboort en ten onbruike maakt, zoo knaagt reeds aan het lichaam van den mensch, die in waarde is, de »worm", die het straks in het graf zal sleepen. Hoe dwaas dan, zich te vergapen aan hetgeen der ijdelheid onderworpen is en weldra zal worden achtergelaten. Onze geest heeft hoogere behoeften, dan die door het aardsche bevredigd kunnen worden. Niet in hetgeen vergaat, elders moet voldoening worden gezocht. Het waar geluk ligt in het bezit van God, in zijne gemeenschap en het deelgenootschap aan de verdiensten van den Middelaar. Tijdelijke dingen moeten òf met zorg bewaard òf telkens opnieuw aangevuld worden, om er genot van te hebben. Zij vervullen geene zielsbehoeften. Zij laten de ziel niet slechts ledig, maar verderven haar vaak.

Maar wie deel heeft aan de zalige gevolgen van Jezus' verzoenend lijden en sterven, heeft, ook al mag hij weinig, van wat de aarde aan schatten en gaven bezit, zijn bijzonder eigendom noemen, een onvergankelijk, een onverliesbaar goed — hij heeft alles.

De godzaligheid maakt vergenoegd en tevreden in den stand, waarin God hem heeft geplaatst, doet in het geringe, in de gunst van God ontvangen, Gods liefde proeven. Door de godzaligheid wordt de aanzienlijke nederig, vriendelijk en bescheiden omtrent zijne minderen en gereed om, zooveel in hem is, hun welzijn te bevorderen. Door haar wordt de arme in staat gesteld om gemoedigd de lasten des levens te torsen, en zich gelukkiger te achten dan de wereld, die te midden van overvloed en weelde de bron aller zegeningen niet kent.

Wie rijk is in God, is waarlijk rijk. Wel treffen hem velerlei rampen, maar te midden van de wisselingen, die zijn lot op aarde kan ondergaan, mag hij dien eenigen, algenoegzamen, zekeren troost bezitten, dat alles, wat hem bejegent, tot zijn nut verstrekt. De dood is de eindpaal van arbeid en moeite, van wenschen en verwachten op deze wereld. Het leven hier staat in het nauwst verband met het leven aan gene zij der graven. Wie hier rijk was in God, zal ginds onuitsprekelijk rijk zijn door God.

Waar de verwachting der wereld-dienaars vergaat, daar vangt eerst recht de vreugde der godvruchtigen aan.

Dat we dan, meer los van het aardsche, de vreemdelingsgestalte begeeren. »Laat gierigheid ons in haar strik niet vangen" zij telkens de bede van ons hart.

En naarmate wij, van zondige gierigheid verlost, bedenken de dingen, die boven zijn, zullen wij de betamelijke gierigheid betrachten. Hoe? vraagt ge, *betamelijke gierigheid?* Inderdaad. Wij zullen dan gierig zijn op onzen tijd; dien »uitkoopen", ons ten nutte maken. Gierig zijn op de waarheid, die wijs kan maken tot zaligheid; haar »koopen, maar niet verkoopen"; haar »zoeken als zilver en naspeuren als verborgene schatten". Gierig zijn op Gods gemeenschap; naar God dorsten, niet minder dan het vermoeide hert naar de frissche waterstroomen. Gierig zijn op de zielen der zondaren, die wij zullen trachten te winnen voor den Heere. Onze armen uitstrekken naar het verlorene, om het te brengen aan den voet van het kruis.

Niet in den overvloed van het aardsche ligt des zondaars heil; maar in den overvloed der genade ligt des Christens zegen. En die genade is tot en onder alles genoeg. Zij doet leven, lijden, strijden, werken tot Gods eer, en kroont met eeuwigen vrede. Zij doet eeuwig leven.

NOTTEN.

HET GEESTELIJK LEVEN.

II.

GEHOORZAAMHEID (1.)

Alle Godsdienst onderstelt het bewustzijn onzer verhouding tot God als tot dien Opperheer, die volstrekte zeggenschap over ons en onbeperkt recht op ons heeft.

Daaruit verklaart zich, dat God, in zijne wijsheid, bij den mensch vóór alles dit bewustzijn opwekte en levendig hield, door hem iets te verbieden.

Toonde God hiermede, dat Hij den Heer van den mensch was, deze had zijnerzijds de verhouding, waarin God tot hem stond te erkennen en te toonen, dat hij ze aanvaardde, door gehoorzaam te zijn.

Gehoorzaamheid is de eerste openbaring van het geestelijk leven. Met haar vangt de geschiedenis van den geestelijken mensch aan. Met haar, luidde niet het eerste woord van den bekeerden Saulus: Heere! wat wilt Gij dat ik doen zal? Zij was de deugd, in welke God den mensch van het paradijs vóór alles wilde oefenen; zij was de deugd, die in den Zoon des menschen hare volle openbaring vond; de deugd van het kindeke en de deugd van den engel. Zij is de eigenlijke deugd van het schepsel, die in God niet vallen kan, maar tot hare beoefening het schepsel eischt, en de eigenaardige strekking heeft om God te verheerlijken als Opperheer.

Het woord: gehoorzamen, licht zichzelf toe. Het doet denken aan een kind of een knecht, die zijn oor spitst om acht te geven op wat zijn vader of heer hem beveelt, zóó echter dat dit hooren gepaard gaat met den wil om te doen wat hem geboden, of te laten wat hem verboden wordt, en dat het van het willen ook komt tot het doen.

Hieruit blijkt, dat het woord gehoorzamen ook in ongunstigen zin voorkomen kan; zonder meer toch wijst het de plichtmatigheid van het gehoorzamen niet aan. Men kan ook aan het kwade gehoorzaam zijn. Aan Adam verwijt God, dat hij gehoor heeft gegeven aan de stem zijner vrouw, Gen. 3 : 17; Paulus spreekt van een gehoorzamen aan de zonde, en van een stellen van zichzelven tot dienstknechten der ongerechtigheid, Rom. 6 : 12, 16. Door het leven naar den wil des vleesches onder het gezichtspunt van gehoorzaamheid te brengen, spreekt de Schrift eene diepe gedachte uit, deze namelijk, dat er voor den mensch aan het gehoorzamen geen ontkomen is. De mensch waant, dat hij zich vrij maakt, als hij zich aan het gezag Gods onttrekt. Hij vergist zich; want hij verwisselt slechts van meester. Weet gij niet, zegt Paulus, Rom. 6 : 16, dat wien gij uzelven stelt tot dienstknechten ter gehoorzaamheid, gij *dienstknechten* zijt desgenen, dien gij gehoorzaamt, of der zonde tot den dood, of der gehoorzaamheid tot gerechtigheid? Dienstknechten, zegt hij; hij bezigt het woord in den zin van slaaf, om aan te wijzen dat wij ten volle in de macht komen van het zedelijk beginsel, waaraan wij ons overgeven, zoo niet in die van het goede, dan toch in die van het kwade. God alleen gehoorzaamt niet; aan het schepsel is het gehoorzamen wezenlijk eigen; eene vrijheid om al dan niet te gehoorzamen bestaat voor het schepsel niet, en kan voor het schepsel niet bestaan, omdat het met het begrip van schepsel onvereenigbaar is. Zoo wij geene dienstknechten Gods zijn, zijn wij dienstknechten der zonde; een tusschenin bestaat er niet. Het is meer dan tijd, dat aan ons geslacht deze waarheid voorgehouden worde.

Wat nu de gehoorzaamheid aan God betreft, zoo onderstelt deze, evenals alle gehoorzaamheid aan eene persoonlijke macht, een tot ons gesproken woord, dat ons iets verbiedt of gebiedt. Wij kunnen wel iets laten of doen, zonder dat het ons juist verboden of geboden is, maar alsdan kan er van gehoorzamen geen sprake zijn. Toen God den mensch dan ook in de gehoorzaamheid oefenen wilde, liet Hij hem niet aan zijn ingeschapen goeden drang over, maar stelde Hij hem in het proefgebod onder eene wet. Alle gehoorzaamheid onderstelt alzoo rechtstreeksche kondgeving van Gods wil aan het schepsel; wie deze loochent houdt voor gehoorzaamheid aan God geene plaats meer over. Deze kondgeving van den wil van God behoeft niet altijd in den vorm van eene wet te geschieden; van gehoorzaamheid kan gesproken worden met opzicht tot alles, waardoor het Gode behaagt, ons zijnen wil te openbaren. Zoo is er in de Schrift sprake van eene gehoorzaamheid des geloofs, van eene gehoorzaamheid der waarheid, of, gelijk met één woord kan gezegd, van de gehoorzaamheid aan het evangelie.

Daaruit, dat de wet in zoo nauwen samenhang met de gehoorzaamheid staat, als gegeven om deze in het leven te roepen, verklaart zich de liefde van den geestelijken mensch tot haar. Dat er bij dezen zulk eene liefde gevonden wordt, blijkt uit de talrijke getuigenissen der heiligen, ons in de Schrift bewaard. Reeds de omstandigheid, dat God hem onder een wet gesteld heeft, geeft den vrome des Ouden Verbonds stof tot dankbaarheid en vreugde. Wien toch geeft een heer bevelen, den vreemde of den huisgenoot? Is het niet den huisgenoot? Zoo is dan de wet, waaronder de Israëlietische vrome staat, een teeken er van, dat God hem aan zich verbonden heeft om zijn kind en knecht te zijn. Alzoo, roept de Psalmdichter juichend uit, heeft Hij geenen volke gedaan; zijne rechten kennen zij niet, Ps. 147 : 19, 20. Maar ook in de wet zelve, naar haren inhoud aangemerkt, heeft hij welbehagen, ja, hij heeft niet alleen lust tot de geboden, omdat zij in zichzelven goed en nuttig zijn, maar bemint ze ook, omdat het bevelen van den Heere zijn (W. à Brakel.) De langste der Psalmen, de 119e, is eene voortdurende lofrede op de wet, opgeweld uit een hart, dat brandt van verlangen om hare inzettingen te doen. Hoe rijk is het leven der heiligen aan gebeden als deze: doe mij treden op het pad uwer geboden, want daarin heb ik lust, Ps. 119 : 35; of aan klachten er over, dat het kwade bij ligt, als men het goede wil doen, Rom. 7 : 21. Vooral is het als kenmerk van het oprechte en vurige der begeerte, om den Heere gehoorzaam te zijn, van beteekenis, dat de vrome uit eigene beweging de wet onderzoekt, om te beproeven, wat Gode welgevallig is; hij wacht het gebod niet af, maar zoekt het op: »ik heb uwe bevelen gezocht," Ps. 119 : 94.

Op dit hoogst noodzakelijke van de gehoorzaamheid wijst Samuël, als hij zegt: gehoorzaamheid is beter dan slachtoffer — want wederspannigheid is eene zonde der tooverij, 1 Sam. 15 : 22, 23. Op dit woord mag ons geslacht wel met nadruk gewezen. Men weet, dat elk in onze dagen vrij wil zijn; het schijnt zelfs wel, of de vrijheid het hoogste goed is. Als burger van den staat wil men niet gebonden zijn dan krachtens zijne eigene toestemming. Die geest zit in den mensch reeds als kind; onze kinderen willen veeltijds nog wel doen, wat hun bevolen wordt, mits zij eerst begrijpen, waarom het hun wordt bevolen, en na het betamelijke van het bevel ingezien te hebben, er het zegel hunner goedkeuring aan hechten. Die geest dringt zoo licht ook in de gemeente door. Het goede »met" zijn wil te doen is voortreffelijk, maar het »krachtens" zijn wil te doen, valt hoogelijk af te keuren. Wij moeten gevoelen, dat wij onder gezag staan, en het goede doen, omdat God het wil en gebiedt. Maar daartoe komt het slechts, als God zelf het verzet onzes vleesches tegen de wet als wet gebroken heeft, en ons in haar zijn wil heeft leeren liefhebben. Zelfs het kind van God gaat hier niet altijd vrij uit. Al te veel wordt het goede gedaan in eene opwelling van het oogenblik, als men tot dit of dat een bijzonderen drang gevoelt, al te weinig omdat het geboden is. Deze krankte des geestelijken levens is in het bijzonder aan zijne jeugd eigen. Zij verraadt zich in een gebrek aan regelmaat en standvastigheid in de betrachting van het goede Zoo mag het niet Onze vroomheid mag geen wild groeiend gewas gelijken; vrucht behoort zij te wezen van het gehoorde en gehoorzaamde woord.

VAN ANDEL.

Politieke Beschouwingen.

Het blijft, naar de berichten te oordeelen, niet alleen stil in *Zuid-Afrika*, maar men kan er haast niet wijs uit worden. Zoo bijvoorbeeld wat Botha, den Kommandant-Generaal, betreft. Men weet dat hij terugtrok uit Zoeloeland en, volgens de Engelschen, met de zijnen zoo goed als omsingeld is. Maar op eens komt Zondag het bericht, dat Botha weer bij Itala zou zijn, waaruit hij eerst zoo bloedig de Engelschen heeft geworpen. Inderdaad een „wereldverrassende tijding." Maar het resultaat der jacht is nog verbazingwekkender, wijl wij tegelijk hooren dat een der jagers, Bruce Hamilton, hals over kop zijn lijf is gaan bergen in Vrijheid, tot het laatst toe vervolgd en geplaagd door een sterk commando onder Grobelaar. Het wild joeg dus den jager naar huis. Dood op, doornat geregend, met modder bedekt, keeren de verschillende Nimrodden naar hun kampen terug!

Maar, nu vertelt Kitchener weer, dat „Botha's troepen naar 't Ermelo-distrikt werden teruggedreven en — dat het weer zoo ongunstig blijft". . . Dit laatste is wel meer 't geval als het den Engelschen niet voor den wind gaat. Doch het eerste wijst ons juist op een tegenovergestelde richting als wat wij daar straks van Botha bij Itala vermeldden.

Beide berichten zijn echter niet onvereenigbaar. Botha heeft naar onze voorstelling zijne commando's verdeeld, al is 't nu juist niet in zulke kleine troepjes als de Engelschen beweren, alleen om het ontkomen der Burgers aan hun omtrekkende beweging te kunnen bemantelen. Met één hoofddeel trok hij zelf naar Ermelo terug, gelijk reeds vroeger is gemeld, om daar zijn slag te slaan, zoolang de Engelschen zich ophoopen om Vrijheid en bij Natal. Maar het andere deel liet hij om Vrijheid en een deel daarvan trekt zelfs weer naar 't Zuid-Oosten in Zoeloeland, om de Engelschen daar en in Natal vast te houden. In elk geval blijkt, dat van het baas zijn der Engelschen geen sprake *kan* zijn.

En ook elders is 't van hetzelfde laken een pak, want Kitchener vertelde verder: „dat de Boeren 19 Oct. bij Smithfield (O.-Vrijstaat) een patrouille van Pilcher's colonne gevangen namen. In het duister blijft hoe groot de patrouille was en ook ontbreekt de gewone toevoeging, dat de Britten weer losgelaten werden. Dat is toch niet zoo slecht!

En over den toestand in de Kaap bericht Kitchener: „In de Kaapkolonie wordt Smuts vinnig opgejaagd Noordwaarts van Graaff Reinet. De midden-districten en het Zuiden zijn overigens vrij (?) van den vijand, met uitzondering van de overblijfselen van Scheepers commando in Oudtshoorn en Ladysmith. De poging der rebellen uit Calvinia om zuidwaarts te trekken is gestuit. In den uitersten Oosthoek zijn de mannen van Fouché en Mijburgh, nadat zij er niet in geslaagd zijn naar het Zuiden door te breken, in de bergen verspreid." Maar nu doet zich het vreemde verschijnsel voor, dat men bericht uit Kaapstad dato 17 Oct., dat de zoo „vinnig opgejaagde" Smuts onder de bedrijven nog even een kleine afdeeling locale troepen gevangen nam te Doornbosch bij Zwagershoek, in het noorden van Somerset-Oost. Wist Kitchener dat bericht den 20 Oct. nog niet? Waarom hield de censuur dit Boerensuccesje zoo lang achter? Men lette er ook op, dat Smuts ten noorden van Graaff Reinet opgejaagd wordt, terwijl Doornbosch een heel eindje ten zuiden van deze plaats ligt. Ook zwijgt hij geheel ervan, dat de Boeren bij Saldantha, kort bij Kaapstad geheel baas zijn.

Verder is er van het oorlogsterrein weinig nieuws. Mijburgh's commando moet bij Helspruit gevochten hebben. Bijzonderheden ontbreken Bij Potchefstroom maakten de Boeren

een paar wagens buit, die hout moesten halen en wat „te ver buiten 't dorp gingen". De bevelvoerende officier sneuvelde. En de Reuter-correspondent te Johannesburg vertelt, dat in moeilijk toegankelijke gedeelten der Magaliesbergen de door de Boeren gezaaide oogst rijp is. Hetzelfde is het geval in het dal der Elandsrivier en Van der Kemp's mannen moeten daar aan het oogsten zijn"...

Zoo wordt nu ook de rust verklaard in 't Zuid-Westen van de Transvaal.

Men moet het maar weten!

Intusschen verontruste men zich niet: de toestanden zijn voor de Burgers niet zoo slecht, al verliezen zij ook wel eens een veer, en van de Wets' dood geloove men niets. *Indien* 't zoo ware, had Kitchener het al wel bericht!

Voor wie nog iets anders van *Noord-Amerika* had gehoopt, is teleurstellend wat de correspondent van de *New-York Herald* te Washington seint aan zijn blad, dat er weinig of geen kans is op een tusschenkomst van Roosevelt ten gunste der Boeren. Roosevelt zal, volgens kringen, die het weten kunnen, in de Boeren-zaak geheel de gedragslijn van Mac Kinley volgen.

De president zoekt echter wel het presidentschap in nieuwe banen te leiden. Roosevelt wil het politieke leven in Amerika door en door louteren. Als gouverneur van New-York streed hij op leven en dood met de politieke knoeiers-club, die Tammany-Hall heet, als president heeft hij reeds den strijd aangebonden met de vele misbruiken, die de hoogste machten in de groote Republiek verontreinigen.

Verdienste, persoonlijke verdienste, zal voortaan het eenige middel wezen om vooruit te komen op politiek gebied. Geen partij-dienaar maar volks-dienaar wil Roosevelt wezen en hij heeft het nog onlangs gezegd, dat hij een tweede presidentschap alleen uit de handen des volks zou willen aanvaarden.

En Roosevelt wil woord houden. Hij benoemde democraten met voorbijgaan van republikeinen, omdat die democraten meer recht op een post hadden. Talloos moeten de schrappen zijn in de republikeinsche candidaten-lijst. De republikeinen zouden wanhopig zijn. Men spreekt reeds van een ernstig verschil tusschen Roosevelt en Hanna, *den* agitator der republikeinschsche partij.

Ook aan zijn zwarte onderdanen wil de president zijn zorg wijden. Vrijdag ontving hij op het Witte Huis een eminenten neger, Booker Washington, president van de Universiteit Tuskeegee in Alabama. Maar nu zijn de Zuidelijken woedend over deze daad en achten het een onuitwischbare hoon, dat een kleurling met den president heeft aangezeten.

Een Zuidelijk blad, de *Memphis Scimitar*, schrijft: „De verschrikkelijkste misdaad, die ooit door een burger der Vereenigde Staten is gepleegd, is gisteren door president Roosevelt bedreven. Met een neger heeft hij op het Witte Huis gedineerd. Dat komt zoowat op hetzelfde neer a s dat hij gedineerd had met een schoenpoetster."

De *Memphis commercial appeal* uit zich volgender wijze: „President Roosevelt heeft een dwaasheid begaan, die erger is dan een misdaad. Er is geen excuus voor deze onvergeeflijke fout te vinden."

Alzoo spreekt 't ras van Rhodes, dat de Boeren vermoordt „omdat ze de gelijkheid niet willen"!

Zou Roosevelt werkelijk de man zijn, om de herinnering aan de Washington's, Garfield's en Lincoln's althans voor een deel te hernieuwen?

NOORDTZIJ.

HET BELANG DER KERKEN.

De Heraut dringt mij om *dit belang* bij de kwestie *over de Opleiding* nogmaals op den voorgrond te stellen.

Ik voor mij had „den strijdbijl" gaarne begraven gezien tijdens de vredesonderhandelingen. Zooveel in mij was heb ik dat gedaan en ook anderen daartoe opgewekt.

De Heraut schijnt daarover anders te denken. Ten minste de strijd wordt daarin van week tot week onder het opschrift „*Geref. beginselen*" krachtig en kras voortgezet.

In zijn jongste nummer zelfs op zulk een wijze dat zwijgen moeilijk wordt.

Tegenover alles wat daar gezegd wordt over „de souvereiniteit der wetenschap" en over „de souvereiniteit in eigen kring" blijf ik handhaven:

1º. *het belang der kerk* waar het gaat om de Opleiding harer leeraren;

2º. *het recht* der kerk om, waar het daarom gaat, een *stem* in het kapittel te hebben, en wel *de eerste* en *de laatste*, ja de *beslissende stem*.

Dat is *haar recht* en *haar belang*. De zorg voor de instandhouding van den dienst des Woords is haar van 's Heeren wege toevertrouwd.

Daarvoor zijn dienaren des Woords noodig.

Voor *de Opleiding* van deze te zorgen is dus haar *recht* en haar *belang*.

Zij bew egt zich daarmêe op haar *eigen terrein* en dat wel voor een belang, naar de ordinantiën Gods *haar* toevertrouwd.

Daarmeê wordt onzerzijds volstrekt niet beweerd, gelijk *de Heraut* schijnt te meenen, dat „de kerk een soort souvereine „macht is, die op allerlei gebied met haar „rechtspretensies kan optreden en jure suo „de wet kan stellen."

„Op allerlei gebied." En de kerk beweegt zich inzake van haar zorg voor *de Opleiding* alleen en bij uitsluiting op haar eigen gebied.

Zij eerbiedigt gaarne „de souvereiniteit in eigen kring" ook van de Ver. voor H. O. op Geref grondslag, gelijk ze die ook voor eigen terrein in eigen kring handhaaft.

Maar dan blijve elk op *eigen terrein*.

De Vrije Universiteit blijve dan ook op eigen terrein in eigen kring. Zij gedrage en handhave zich als *wetenschappelijke inrichting*, waar men de wetenschap beoefent *om haar zelfs wil*, gelijk een harer Hoogleeraren stijf en strak en met klem van redenen heeft beweerd.

Dat nu is juist een van onze bezwaren, dat diezelfde Vereeniging, die met hare Universiteit zoo krachtig opkomt voor *hare* souvereiniteit in eigen kring, tegelijk haar School als *Opleidings-instituut* in dienst der kerken wil doen werkzaam zijn. Zij staat er op dat hare *examens*, die n.l. der Theol. Faculteit, op het terrein der kerken erkend worden.

Geen wonder, dat de kerk nu de wacht bij de poort zet en haar hand op dat *Opleidings-instituut* legt en waarborg *vraagt* voor *de waarde* van die examens, waarvoor op haar terrein geldigheid wordt gevraagd.

Is dat niet *het recht* en *het belang* der kerken?

Zeker, *de Vereeniging* heeft recht in betrekking tot haar *Universiteit* of *Theol. Faculteit die hand* van haar terrein af te weren. Zij heeft recht zich niet aan *die vraag* te storen en haar eigen gang te gaan.

Zij is „souverein in eigen kring" en huldigt „de souvereiniteit der wetenschap," in haar School beoefend.

Doch dan houde *die Theol. Faculteit* op *Opleidings-instituut* der kerken te zijn. Dan vrage men *geen erkenning van hare* examens op het terrein der kerken.

Dan blijve men, wat *formeel effect* dier wetenschappelijke actie betreft, ook binnen dien eigen souvereinen kring.

Men verwarre toch niet langer *de Universiteits-kwestie* in het algemeen met *de Opleidings-kwestie* in het bijzonder.

Dat is reeds veel te lang geschied.

De Universiteits-kwestie is *geen zaak* der kerken in directen en eigentlijken zin des Woords.

De Opleidings-kwestie echter wel, in verband met de zorg voor de instandhouding van den dienst des Woords.

Daarmeê wordt volstrekt niet ontkend, dat de kerken in het algemeen groot belang hebben bij een Universiteit, naar eisch der ordinantiën Gods ingericht. Dat hebben zij evenzeer als land en volk in het algemeen.

Zelfs is het voor de Universiteit van belang en wel in *haar eigen belang* in behoorlijk contact of verhouding tot de kerken te staan. En dit wel afgedacht van de Opleidings-kwestie.

Als men deze er buiten laat en ze brengt ter plaatse, waar zij behoort, wordt de zaak der verhouding van de Universiteit tot de kerken veel gemakkelijker. Uitteraard is ze dan veel minder diep ingrijpend in elkanders belangen, doen en laten.

Zij is dan een zaak van onderling overleg voor sommige punten, of ook van correspondentie en tot een *zekere hoogte van toezicht* van de zijde der kerken.

Maar de Universiteit blijft dan souverein in eigen kring en over wat *hares* is.

Doch gansch anders wordt het als *de Opleidings-kwestie* ermede in gemengd wordt, gelijk maar al te veel geschiedt.

Deze geldt rechtstreeks *het belang* en *het recht* der kerken.

Daarvoor op te komen is dus haar zaak en haar zorg.

Daarbij komt, dat de Geref. kerken in den weg van Gods Voorzienigheid een *eigen* Opleidings-instituut, een *eigen School* hebben.

Een School, waarover zij het *volle zeggenschap* en dat ongedeeld en onvermengd bezitten.

Gaat het nu aan, van de kerken te begeeren voor *de Theol. Faculteit* van de Vrije Universiteit *dezelfde voorrechten* als haar *eigen School* bezit, maar dan op *het zeggenschap der kerken* te beknibbelen?

Is dat *billijk*, is dat *recht?*

Men verlangt, dat *de Theol. Faculteit Opleidings-instituut* der kerken zij, gelijk de eigen School der kerken dat is.

Men verlangt, dat de Candidaats-examens dier Faculteit door de kerken erkend worden *in gelijke mate* als die van de eigen School der kerken.

Men verlangt zelfs, dat de Theol. Faculteit in de zorg der kerken deele, wat *de collecten ten hare behoeve* betreft, op denzelfden voet als de *eigen School* der kerken.

Dus in alle dezen *volkomen gelijkstelling*.

De kerken zullen aan de Theol. Faculteit *dezelfde voorrechten* toekennen als haar eigen School bezit. Zoo vraagt men.

Moet dan daaruit niet volgen, dat de kerken ook *hetzelfde zeggenschap* hebben over *die Faculteit* als zij hebben over eigen Theol. School.

Als men *datzelfde zeggenschap* niet wil of kan of mag toestaan, dan mag men naar de wet van recht en billijkheid ook niet *dezelfde voorrechten* eischen.

Dat is het standpunt, waarop we bij de Opleidings-kwestie inzake de verhouding van Theol. Fac. en Theol. School onderling en tot de kerken elkander hebben te ontmoeten.

Gelijke rechten, gelijke plichten. Gelijke lusten, gelijke lasten, gelijk onder goede Geref. Christenen betaamt.

Dit heb ik gemeend op de aanklacht van *de Heraut* te moeten antwoorden.

D. K. WIELENGA.

Bond tegen Vaccinedwang.

Algemeene Vergadering van leden op Woensdag 30 October 1901, des voormiddags 11 ure,

in »Caledonia", Haringvliet te Rotterdam.

Onder de Voorstellen van het Agendum wordt genoemd:

De Bond roepe een algemeen volkspetitionement aan Regeering of Tweede Kamer in het leven ter verkrijging van afschaffing van vaccinatiedwang.

De bond verzamele gegevens omtrent de gevolgen der vaccinatie.

Vraagpunten zijn: Verdient het aanbeveling, allen die bezwaar hebben tegen de vaccinatie, aan te raden hunne kinderen in geen geval te laten inenten?

Kan de bond ook iets doen voor hen, die hunne kinderen niet laten vaccineeren en niet in staat zijn huisonderwijs te bekostigen?

N.B. Des middags ten 2 ure zal eene openbare vergadering plaats hebben waarin als sprekers zullen optreden de heeren: Prof. LINDEBOOM, J. H. DE WAAL MALEFIJT en Dr. SCHOUTEN.

—

„Excelsior".

De Jongelingsvereeniging ter bevordering van Christelijk leven „Excelsior" te Amsterdam, hoopt 4 & 5 *Nov.* a. s. haar 50-*jarig bestaan* te herdenken.

Maandag 4 *Nov.* wordt een Bidstond gehouden in een der kerkgebouwen van Amsterdam, waar verschillende Sprekers zullen voorgaan. *Dinsdag* 5 *Nov.* 's middags te 3 uur Receptie van oud-leden in de groote zaal van Excelsior, Keizersgracht 207. Na afloop gemeenschappelijke maaltijd en gezellige bijeenkomst.

Secretaris der Reunie-Commissie is de heer *J. C. Geel*, Sarphatipark 80, *Amsterdam*.

—

Gereformeerd Traktaat-Genootschap »Filippus."

De e. v. Bestuursvergadering zal D. V. worden gehouden *Donderdag* 7 *November a.s.*

Stukken voor deze Vergadering worden tot 5 November ingewacht bij

den Secretaris,
J. TER BORG.

Wolvega, 19 Oct. 1901.

—

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van B. J. W. te Zwolle .	f 3,00
„ P. van Leeuwen van Alphen	- 1,00
Door Ds. Duursema, Uithuizen, gevonden in de collecte . .	- 2,00

Wie volgt deze goede voorbeelden na? Het is immers broodnoodig, dat ook onze soldaten gewezen worden op den eenigen Naam, die ter zaligheid is gegeven.

Voor het bovenstaande onzen hartelijken dank.

E. KROPVELD.

Rijswijk, 21 Oct. 1901.

—

„Oranje boven."

In hartelijken dank ontvangen: Van J. M. te Groningen f 5; van J. Bouwman Jr. te Groningen 2 pakjes gedragen kleederen; van de Wed. H. V. te Ermelo een pakket gedragen kleederen; van den heer L. H. Meijling te Voorschoten 2 zakken met gedragen kleederen. Deze broeder schreef, zijn vrouw had eens opruiming gehouden van liggende kleedingstukken, en zond ons eene groote hoeveelheid voor de armste bewoners in Frieslands Zuid-Oosthoek. Ach, wie volgt zulk een schoon voorbeeld na. Het kan hier zoo heerlijk dienst doen. Wat voor het lichaam, en daarbij de verkondiging van het Woord des levens voor de onsterfelijke ziel, dan wordt de bevolking gered.

Uw aller dankbare Vriend,
J. WOUDA,
Corr. van Jachin.

Oranjewoud, Heerenveen,
21 Oct. 1901.

Buitenlandsche Kerken.

Amerika. Een herderlijke brief van de Synode der Gereformeerde kerk. — In Amerika worden gedurig klachten gehoord over verwaarloozing van het Catechetisch onderwijs. In de jaarboeken der Geref. en Christ. Geref. kerken wordt het getal huisgezinnen en Catechisanten van elke gemeente opgegeven. De statistiek toont aan, dat in de Christ. Geref. kerk de Catechisaties over het geheel beter bezocht worden dan in de Geref. kerk, en dat in de laatste de Hollandschsprekende gemeenten zich gunstig onderscheiden bij de Engelsch- en Duitsch-sprekende gemeenten. Globaal genomen, zijn er in de Christ. Geref. kerk op tien huisgezinnen zestien Catechisanten, en in de Geref. kerk op elk huisgezin bijna één Catechisant.

Om het verschil tusschen de Hollandschen Engelsch-sprekende gemeenten te doen uitkomen, schrijven wij de opgaven van een paar Classen af. In de Classis *Holland*, waar de Hollandsche taal en gewoonte nog meer of min in eere zijn, telt men in de Geref. kerk 2161 Catechisanten uit 1422 huisgezinnen, en in de Classis Michigan, die bestaat uit de Engelsch-sprekende gemeenten van Michigan en Illinois, zijn slechts 712 Catechisanten op 1065 huisgezinnen, terwijl het nog slechter staat in de Classis Pleasant Prairie, die grootendeels bestaat uit Duitsch sprekende gemeenten; daar worden 401 Catechisanten opgegeven bij 1090 huisgezinnen.

In de Hollandsche gemeenten dezer kerk wordt het meer en meer ingezien, dat het toenemend verzuim van het onderwijs op de Catechisatie voor de kerk gevaarlijk wordt. De oorzaak van dit kwaad ligt voor een niet gering deel in de Zondagsscholen en in allerlei vereenigingen, waardoor het opkomend geslacht op Methodistische paden wordt afgevoerd.

Op de Synoden der Geref. kerk is meer dan eens over deze zaak gesproken. Die van het vorige jaar heeft eene commissie benoemd, die een herderlijken brief moest ontwerpen. Dit ontwerp is op de Synode van dit jaar goedgekeurd en aan al de predikanten der kerk gezonden.

Eerst wordt den predikanten herinnerd, dat in de constitutie der kerk de belangrijkheid van het Catechetisch onderwijs is uitgesproken, en dat door onderscheidene Synoden het onderwijs der jeugd als een zaak van het hoogste belang is aanbevolen.

Dan wordt uit de geschiedenis aangetoond, dat in de kerk van Christus het onderwijs der jeugd in de leer der waarheid steeds als een noodzakelijk middel voor den welstand en opbouw der kerk behartigd is.

Ook worden de oorzaken van de verslapping in de behartiging van deze taak genoemd. Vooral dit gedeelte van den herderlijken brief doet ons niet alleen een blik slaan in den toestand van de Geref. kerk in N.-Amerika, maar geeft veel, dat ook elders behartiging verdient. Wij nemen er eenige passages van over.

„Het besef, dat de zorgvuldige onderwijzing der jeugd in de Christelijke leer een *levenskwestie* is, zal *hen* aangrijpen, die inzien, hoe onontbeerlijk zulk een onderricht blijft voor den groei van Christelijk leven en van het Koninkrijk van Christus op aarde.

Men denke, wat leed de Apostel droeg en hoe scherpelijk hij de Christenen uit de Hebreën bestrafte, dewijl zij leeraars behoorden te zijn vanwege den tijd, en wederom van noode hadden de eerste beginselen der Christelijke leer te leeren.

Evenmin kan men thans een gegronde verwachting koesteren van vordering in godsdienstige kennis, ervaring en kracht, tenzij de grondslag daarvoor gelegd worde in eene systematische inprenting van de Christelijke leer.

Waar men dit verzuimt, worden zelfs ware bekeerlingen en oprechte belijders dezulken, die „melk van noode hebben en niet vaste spijze", en zij blijven een geslacht van zuigelingen „onervaren in het woord der gerechtigheid."

De wezenlijke oorzaak van de toenemende ontrouw van vele leeraars in het nalaten van de geregelde verklaring van den Catechismus op den Zondag, ligt in het verzet hunner gemeenten tegen Catechismus-prediking.

En dit is wederom een onvermijdelijk gevolg van het gemis aan zulk een godsdienstig onderwijs in de dagen hunner jeugd.

In hunne vatbare en ontvangbare jaren gingen zij niet ter Catechisatie en leerden zij geen Catechismus en missen nu zulk een belangstelling in zijne verklaring en waardeering van zijne waarheden, als hun zou bijgebleven zijn, ware het anders geweest.

Thans zonder vatbaarheid, om deze waarheden te ontvangen of vermogen om ze te verwerken, hebben zij, heel natuurlijk, geen smaak in de vaste spijze van het Evangelie."

Nu wordt herinnerd aan hetgeen de kerk vroeger op dat terrein deed en zooals het thans is:

„Die doopelingen van weleer hadden geen grooter behoefte aan Catechetisch onderwijs dan de meesten van hen, die nu op belijdenis huns geloofs lidmaten van de kerk worden.

De heerschende oppervlakkigheid in het onderzoek van kerkeraadswege bij het doen van belijdenis des geloofs, de zucht naar een groot aantal leden, de haast waarmede men hen tot de tafel des Heeren toelaat, de binnensmokkeling van een zeer groot procent van onverschilligen is het gevolg van zulke gebruiken, en de gemeente wordt zoodoende meer en meer samengesteld uit een aantal van onvaste en onbevoegde leden.

Men verwondert er zich vaak over dat gemeenten, die nog orthodox in naam en kerkverband zijn, zich zoo gedwee onderwerpen aan de stoutste ketterijen van hunne leeraars.

De verklaring daarvan is gemakkelijk.

Van zulke leden, die zeer weinig of in 't geheel geen specifieke kennis bezitten van wat het geloof is, dat eenmaal den heiligen overgeleverd is, kan niet verwacht worden, dat zij zullen ontdekken, wat met dit geloof in strijd is, of dat zij ernstiglijk den strijd zullen aanbinden voor die waarheden. Vele der nog in naam Evangelische kerken zijn geen kweekscholen voor mannen, die eenmaal martelaren voor de waarheid zullen worden.

Er heerscht een wijdverspreide meening, dat groote getallen van leden, die uit de wereld naar de gemeente zijn overgegaan, het bewijs leveren van het welzijn en van den vooruitgang der kerk van Christus. Doch dit hangt af van geheel iets anders, niet van het *aantal*, maar van de *kwaliteit* van de bekeerlingen, die men ontvangt.

Prof. Dr. Cannon zegt: „Laat Catechetisch onderwijs verwaarloosd worden en de kerk zal achteruitgaan; in de *eerste* plaats in de zuiverheid der leer en daarna *onvermijdelijk* in de zuiverheid des levens. Godsdienstige opwindingen, welke geen ware verlevendigingen zijn, mogen voor een korten tijd de kwade gevolgen van een afwijking van de gezonde leer verbergen, maar ten laatste zullen zij de deur openen voor de toelating van verschillende dwalingen en het verval van de kerk in dezelve verhaasten."

Zij die het best bekend zijn met den tegenwoordigen kerkelijken toestand en het kerkelijk streven, weten niet, wat hun te doen staat, de profetische nauwkeurigheid van deze woorden te bewonderen of hunne vervulling te bejammeren."

Tot zoover dit schrijven van de Synode der Gere. kerk aan de predikanten. Wat daarin gezegd wordt, verdient ook onder ons overweging en behartiging.

In dezen brief wordt terecht gewezen op het verband tusschen verwaarloozing van het onderwijs op de Catechisatie en het verzet in de gemeenten tegen de Catechismus-prediking. Ook wordt met reden de aandacht gevestigd op allerlei vereenigingen, die de jonge menschen van de Catechisatie terughouden. Dit laatste mogen wij ons ook wel laten gezeggen.

SCHOLTEN.

Een Franschman schreef uit Londen. — „Vandaag ben ik naar *City Temple* geweest om Dr. Parker te hooren. Gij kunt niet begrijpen, hoe vreemd dat is. Een verbazend gehoor, n.l. twee à drieduizend menschen, die men door wonderen van vindingrijkheid plaats geeft. Een zeer groot orgel, waarop de organist hard genoeg speelt om zelfs „dooden te wekken." Een orkest, bestaande uit dames, die met alle kracht viool spelen, en een mijnheer, die de trompet blaast — dit alles vlak voor 't orgel — ten dienste der gezangen en koren. Kortom een verschrikkelijke muziek om katten te doen huilen, en met een forto, dat de kerk ervan dreunt. In 't midden, of althans zeer naar voren in het schip der kerk, staat een zeer groote preekstoel, en daarin Dr. Parker. Hij heeft een stem, alsof het onweert, en hij heeft voor tekst „Waakt"! Hij heeft veel redenaars-talent en eene geheel eigenaardige manier van stembuiging, welke overigens zeer juist van pas valt. Ondanks dit alles sluimert mijne buurdame rustig voort; en telkens, als de prediker roept „Waakt!" wordt zij schrikkend wakker".....

—

In de „Revue Chrétienne" meldde de heer J. Arboux de geschrevenen aanteekeningen van een ter dood veroordeelden moordenaar, die dezen Protestantschen aalmoezenier verzocht hem in de laatste oogenblikken zijns levens bij te staan, hoewel hij zelf geen Protestant was. Oprecht en berouwvol verhaalt hij daarin zijn treurige kindsheid, tusschen een dronken vader en een mishandelde moeder doorgebracht, in vroege diefstallen, ondeugden, berouw en terugval. Hij vermaant de jongelingen, hem niet te volgen op dit duistere pad. De ongelukkige stierf op het schavot, na God gebeden en de woorden des leeraars aangehoord te hebben, dat er zelfs hoop is in de ure des gerichts, ook voor den roover en moordenaar, die zich niet verhardt.

—

Bij de misdaden onzes tijds is wel het droevigst, dat zij dikwerf bedekt worden en de dader niet te vinden is. Eerst later, als de misdadiger niet te achterhalen is, wordt de schuldige openbaar, of de toedracht der zaak gemeld. — Vóór jaren won een jeugdige rijke Engelsche handelaar een groote som aan de speeltafel. Hij deponeerde de som echter niet bij de bank zelf, maar nam ze mede naar zijn hotel. Onderweg werd hij hierop aangevallen, bestolen en vermoord. Het lijk werd terstond heimelijk naar eene plaats gebracht, waar een wandelaar of een bergbestijger licht in een afgrond kon storten. Het publiek werd alras gemeld, dat de jongeling bij een bergbeklimming door het uitglijden van zijn voet in een afgrond gestort en omgekomen was. Men vond hem in de diepte liggen met verbrijzelden schedel! Zoo diende de pers alweder de leugen en de misdaad.

—

In N.-Amerika is een bond opgericht van Christelijke vrouwen uit verschillende kerkgenootschappen, dat het Mormonisme wil bestrijden en in zijn stillen en openbaren vooruitgang tegengaan. De vereeniging heet „*League for social service*:" Verbond tot maatschappelijk welzijn. — De Mormoonsche kerk, zeggen zij, regelt de geheele politiek in Utah; zij is zeer machtig en wint snel terrein in de naburige Staten en in Californië. Zij legt het slim aan en met bekwaamheid om zich eene meerderheid in geheel het Westen der Vereenigde Staten te verzekeren. Om hare plannen tegen te gaan, zou men in de Bondsconstitutie een amendement of een nevenartikel willen invoeren, dat voor elken Staat de vestiging van 't veelhuwelijk binnen zijne grenzen onmogelijk maakt. Maar drie-vierde der Staten moeten voor dat idee gewonnen worden. — Ook in Europa, ook in Nederland meende men, dat het Mormonisme gedaan had; doch het steekt overal opnieuw het hoofd op, en in de twintigste eeuw met nieuwen ijver.

—

In Duitschland is het aantal Mormonen 1065, waaronder 293 kinderen beneden de acht jaren. 301 zijn gedoopt en 45 zijn naar Amerika verhuisd. Het blad der Mormoonsche sekte rapporteert, dat aldaar 41000 huisbezoeken hebben plaats gehad met traktaat-verspreidingen. De Mormonen hebben daarbij ook hunne Zondagsscholen en Kerkelijke Bijbelstonden.

—

Het faillissement der bank te Leipzig, waarop zooveel andere bankroeten volgden verloopen zomer, en waardoor een menigte menschen geruïneerd werden, heeft zijn slachtoffers ook onder godsdienstige en philanthropische vereenigingen. De Gustaaf-Adolf-vereeniging o. a. verloor er 180000 mark mede, geheel haar bezitting.

—

De Fransche Hervormde gemeente van *Bayswater* Londen, vierde haar 39en verjaardag. De Fransche scholen zongen bij die gelegenheid onderscheidene gezangen. Volgens het verslag van Mr. Du Pontet-de la Harpe, stichter der gemeente, kreeg hij verlof van den Bisschop te Londen om in 't Fransch in de kerk van St. Jan te prediken. De jongelieden hebben onder zich eene vereeniging voor hun Christelijke vorming en evangelizatie-arbeid. Twintig personen verspreiden Bijbels, N. Testamenten en traktaten. De zendingsgeest werd veel opgewakkerd door een bezoek van Mr. Bertrand. Van de gastvrijheid in de stichting „Home" genoten 329 onderwijzeressen; 70 kregen een betrekking. Bij het plaatsbureau meldden zich 350 bedienden aan; terwijl 150 een plaats kregen. De ontvangsten bedroegen 62,570 francs en de uitgaven 41,580. Door het spreken van Fransche en Engelsche predikers aldaar wordt de band tusschen de Christenen over en weer aangehouden trots de politieke verwijdering nu en dan.

†

ADVERTENTIËN.

Voorspoedig bevallen van een **Zoon**,
A. PROPER
geb. HOKSBERGEN.

KAMPEN,
19 October 1901.

Voor de vele blijken van belangstelling, ondervonden bij de herdenking van ons 25-jarig huwelijk van in en buiten de gemeente, betuigen wij onzen hartelijke **dank**.

P. WALRAVEN.
E. WALRAVEN—THIELE.

ALMKERK a/d NIEUWENDIJK,
Oct. 1901.

Voor de vele bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van onze geliefde oudste Dochter, Zuster en Behuwdzuster GRIETJE KOLKERT, betuigen wij bij dezen onzen hartelijken ***dank***.

Namens de Familie,
W. J. KOLKERT.

DEVENTER,
17 Oct. 1901.

Aan allen, die ons den 7 Oct. l.l. hunne deelneming en belangstelling deden blijken, betuigen wij bij dezen onzen hartelijken dank.

D. DUURSEMA.
H. DUURSEMA – GEERTS.

UITHUIZEN, Oct. 1901.

Het heeft den vrijmachtigen God behaagd op het onverwachts een onzer Bestuursleden

H. BERENDSEN,

door den dood weg te nemen, in den nog jeugdigen leeftijd van twintig jaren.

Drage dit vroegtijdig sterven voor ons vrucht, om ten allen tijde bereid te zijn. Sterke de Heere de bedroefde Ouders en verdere betrekkingen in dezen voor hen zoo smartelijken weg.

Namens het Best. der Jonged.-ver» Bid en Werk,"
H. KOLKMAN, *Pres.*
M. ANTINK, *Secr.*

GEESTEREN, (G.),
18 Oct. 1901.

Onze gemeente leed heden een droevig verlies, door het overlijden van onzen mede-Ouderling

Paulus Polderman.

Vanaf 1872 tot 1880 diende hij onze gemeente als diaken en vanaf dien tijd als ouderling.

Hij was een eere en steun voor onze gemeente, ons verlies is groot; doch wij kunnen ons verblijden in zijne winst, want hij kon nu nog getuigen: ik ben duur gekocht door het bloed van Jezus Christus.

Namens den Kerkeraad,
H. MEULINK, *Praes.*
K. HOUTERMAN, *Scriba.*

MELISKERKE,
21 Oct. 1901.

Heden overleed tot onze diepe droefheid in het Verpleeghuis te Middelburg, onze geliefde Echtgenoot, Vader, Behuwd- en Grootvader,

Paulus Polderman,

in den ouderdom van ruim 58 jaren, na eene gelukkige Echtvereeniging van ruim 31 jaren.

Zwaar valt ons dit verlies, doch het vaste vertrouwen dat hij is ingegaan in de rust, die er overblijft voor Gods volk, is ons tot troost.

Uit aller Naam,
WED. P. POLDERMAN.

BIGGEKERKE,
22 Oct. 1901.

HOEK VAN HOLLAND

heeft wel een CHRIST. SCHOOL, maar geen onderwijzerswoning, terwijl eerstdaags ook de SCHOOL moet vergroot worden. **Bijna moedeloos**, na talrijke pogingen om **geld** daarvoor te krijgen, vragen wij thans langs dezen weg **giften** om te kunnen bouwen. De Schoolraad beveelt deze zaak aan

Zende ieder, die kan, s. v. p. een gift aan onderget.

Namens het Bestuur,
G. L. GORIS, *Voorz.*

Oct. 1901.

ORGELS.

Steeds 100 à 200 Amerik. Orgels voorhanden, o. a. de volgende merken:

Lakeside.	**Hamilton.**
Miller.	**Weaver.**
Wiek.	**Peerless.**
Clough & Warren,	**Putnam.**
Chicago.	**v. d. Tak.**
Kroon.	**Minerva.**
Hörügel	**Zending orgel.**

VOLKSHARMONIUMS.

Lage doch vaste prijzen. 5-jarige garantie. Franco Station door geheel Nederland. Gratis Handleiding voor Zelfonderricht en Toetsenlooper. Gemakkelijke termijnbetaling.

Catalogus gratis en franco.

JOH. DE HEER — Rotterdam,
Noordmolenstraat 71.

Inruilen. **Repareeren.**

Bij PH. ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

VIER- EN FEESTDAGEN,

ACHT LEERREDENEN

DOOR

J. J. Westerbeek van Eerten B.Jz.

Pred. te Kampen.

Prijs f —,75.

STEENWIJKER

BEDDENFABRIEK,

opgericht in 1889.

Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeren.

Citchen, Wollen en Moltondekens en Bedtijken in alle soorten.

Linnen Bedtijken met Koorden gemaakt 2 persoons 1 bed, 1 peluw, 4 kussens **f 7, f 9, f 12,** franco thuis.

Van f 7 en f 2 ruim 1 m. 42 c., van f 12 1 m. 50 c. en die van satijntijk ook 1 m. 42 c

No. 1. **Het nieuwe Reclamebed** 2 pers. w o. een Wollen, een Citchen, een Moltondeken, 50 pd. fijne veeren, geen grooten, 1 tijk gelijk bovenstaande en een overtrek voor bed en peluw, voor **f 35,—.**

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. veeren, kost ook nog **f 35,** en **f 40, f 45, f 50, f 60, f 70.**

Een satijntijk w.o. bed, peluw en 2 kussens, ook met koorden, van welke kleur men verlangt, 10/4 breed, prima overtrek voor bed en peluw f 3,20, geheel gereed, een losse linnen tijk met fijne blauwe streepjes, 80 cent per el 1,60 Cm. br. franco thuis.

Wie nu een van deze koopt, ontvangt voor f 2,— 2 halve matrassen toe.

VEEREN à 35, 40, 50, 60, 70, 80, 100, 120 en 150 cent het pond.

Prima zuivere Kapok. Wie nu een **Kapokbed** verlangt, ontvangt een 2 pers. bed, peluw en kussens, Satijntijk en 1 wollen- of fantasiedeken 1 gewatteerde en 1 moltondeken en overtrek voor bed en peluw, voor **f 25-**

Ieder Bed wordt in een kist verpakt.

Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Met aanbeveling,

J. KETEL Rz.,
Z/z. Markt, Steenwijk.

P.S. Veeren tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monters Gratis.

De **INTEEKENLIJST** op den **Scheurkalender**

EEN LAMP VOOR DEN VOET

1902,

met zeer fraai schild, waarop het portret van H. M. de KONINGIN, Z. K. H. PRINS HENDRIK en PRESIDENT PAUL KRUGER, is verschenen:

Wij geven het niet over
Voor geld of eer of goed,
Dat licht op onze paden,
Die Lamp voor onzen voet.
Wij laten ons niet nemen
Dat heerlijk Woord van God;
Dien kostelijken Bijbel
Rooft ons geen tijd of lot.

De staf is 't voor den grijsaard;
De Gids voor onze jeugd
Een zon, die met haar stralen
Ons jong gemoed verheugt.
Een sterk en machtig wapen
In strijd met zonde en lust;
En in de stervensure
Een peluwe met rust.

Wie er mede wil werken, gelieve aan te vragen bij den Uitgever ZALSMAN te KAMPEN.

De prijs is 40 cent.

Goed en goedkoop.

Brakel, Redelijke Godsdienst, 2 dln. geb. halfleer . . .	f 6,—
Hutcheson, Kleine Propheten, 2 dln. geb. halfleer . . .	- 4,—
Spurgeon, 52 Leerredenen, linnen band	- 2,—
Molenaar, Catechismus, geb halfleer	- 2,75
Krummacher, Elisa de profeet, 3 dln.	- 2,50
Leven en nagelatene geschriften van M'Cheyne	- 2,50
Laatste verzameling van M'Cheyne	- 2,50
Ambrosius, Zien op Jezus . .	- 2,—

Deze beste boeken worden **franco** gezonden na ontvangst van postwissel door

KAMPEN. G. PH. ZALSMAN.

Ouderwetsche Geldersche worst

van zuiver varkensvleesch.

Heerlijk!! Fijn!!! 8 pond *f* 4,00

franco per verrekenpakket.

J. L. VAN APELDOORN HZN. HATTEM (Gelderland.)

Overal wederverkoopers gevraagd.

Wie eens bestelt, **blijft vast afnemer.**

DE

geïllustreerde

CATALOGUS 1902

(180 BLADZ.)

van Christelijke Literatuur, geïllustreerde wandteksten, Zondagsschooluitgaven, Seriën vertellingen voor de jeugd, feestgeschenken enz. van den Uitgever

J. M. BREDÉE te Rotterdam

is verschenen en wordt op aanvraag *franco* toegezonden. Behalve eene verzameling van circa duizend verschillende soorten wandteksten van af 5 ct. tot f 4,50 het stuk, bevat deze weder vele nieuwe belangrijke uitgaven voor Jong en Oud.

☛ Spoedige inzending der bestelling is aan te bevelen.

Bij D. DONNER te *Leiden* is verschenen:

VEERTIENDE ZESTAL KERSTLIEDEREN

voor Scholen en Huisgezinnen,
OP BEKENDE WIJZEN,
DOOR
D. VAN WIJCK.

Prijs 3 cent. 100 ex *f* 2.25. 250 ex *f* 4,50 500 ex. *f* 7,50.

Op aanvrage is ook een ex. van een der vorige Zestallen ter kennismaking te bekomen.

Gereformeerd Gymnasium,

te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving de Vereeniging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs de volgende giften:

ZEVENBERGEN: A. v. S. f 2,50, Gez. R. f 1, wed. W d E f 1. DRIMMELEN: G J V. f 1, I G. V. f 1. Ad v. L f 1, R W v d S. f 0.50. RAAMSDONK: H. d. J. f 0,50, Ds J. C. C. V. f 1, A. D Z f 1. KLUNDERT: Erv C. E f 2 50, A d H. f 2,50, L P. f 1, J. C P. f 1, C. d. H. f 1, Z d P f 1. NIEUWENDIJK: C. P f 5, P. L f 1 Erv. P K f 1, mej A J. d. D. f 10. FIJNAART: A L. K. f 2,50, A. W f 1, B v. B. Az f 1, J. M. Az. f 1, A v. D. Cz. f 1, M Z f 1, H H. v. d P. f 1, W. H. M f 1. ALMKERK: B. K Pz f 2, A. d. J. Sz. f 1, A d. J. Cz. f 1, C. d. J. f 1, H. v. d. K f 1. GORINCHEM: A. S f 1,50, J. d G. f 0,50, Jm S. f 1, mej. L. f 2. DORDRECHT: Mr. Joh J. Phz. f 1, mej. G f 2,50, L C. O. f 1, A. M. f 1, M. M. v. d. B. f 1, H. D. d. K f 1, A. B. f 1, W. v. R Ez. f 1, A. H. D. f 2, D. M. f 1, N. V. f 1, mevr. K. f 1 ZWIJNDRECHT: H. v. N f 0,50, L d. J f 0.50, M v. H. f 1, C L. f 0,50, W. V. f 0,50, G. B f 1, P. d. K. f 0,50, B d. J. f 0,50, G. L. Gz. f 1, J v. d. K f 0.50, M. d R. f 0,50, Erv. H W. f 1, P. v. N. f 0,50, J. B. f 1, P. S f 1, P. S. f 1, H. S f 1, Ds. A. K f 1, J C W. f 1, wed. J. d. K. f 1, wed. T K. f 1,50. RIJSOORD: G M f 1, wed. P d. K. f 1, C R. f 1, J. v. N. f 2,50, M d Z Gz. f 0.50, A. N Jz. f 1, wed. Joh. v. N. f 2.50, mej. N. N f 1. BARENDRECHT: L. B Bz f 2, J B. f 1, J. A. D. f 1, As. K f 5, J. v. d E. f 2, As. L f 0,50, J. N f 1, J. K. Br f 0,50, Mr. L A. d. R. f 1, An. v d. B. f 1, P. v. d. Cz. f 1, L v. d. S f 0,50, C. K. f 0,50, wed. A. V. f 1, wed. A. V. v. d. B f 1, mej H. V. f 1. IJSSELMONDE: C. M. v. d. V f 1, M v d. V. f 1, S v. d. V. f 1, M K. f 1, A. S. f 1, R. v IJ. f 0,50, L. v. d. M. f 0,50, M. d. J f 1, Z. d O f 1. APELDOORN: M V. f 1, L V. f 1, G. B f 1, A. V. f 2, H. v. d H. f 1, wed. G. K. f 1, wed. J. C. V. f 2,50, wed. J. J. V. f 1, mej H. f 2 BARNEVELD: W. D. f 1, D. R. f 1, B. v. E. f 1, K. v. W. f 1, H. J. B. f 1, H. J. v. E. f 1 L. J. K. f 1, G. v. d. W. f 0,50, H S. f 0,50, A t. H f 1, R. S. f 2,50, M J. K. f 1. ZAANDAM: J. W. f 1, J. O. f 0,50, H. F. f 1, J v. D f 1, K M. f 0,50, H. J. f 1. D. d. H. f 0,50, P. v. Z. f 1, Gez. R. f 1. SOEST: B G f 1, J. d R f 1, H. W. f 0,50. MIDDELBURG: T. K. f 1, C. H d. W f 1, F. D f 1, F. P D'n. f 1, B. B. f 1, W U. f 2,50, J. M M. f 1, J. B. f 1,50, Mr. A A d V f 1, Mr. L f 1, C P. f 1,50, A. L. I C. f 2,50 SOUBURG: P. J. f 0,75, J A. f 1, J. P. f 0,50, P A f 1, A L. f 0,50, N N. f 1, J. d. V f 1, M B f 1, A. d V. f 0,50. J D. f 0 50, A D. f 0,50, C C f 0.50, J. B. f 1, Ds G A K f 1 SEROOSKERKE: C L f 1, P v H f 0.50 H. J. V. f 0,5, A. M. Sz f 1. VLISSINGEN: G. G. f 1, Z f 1, H G f 1. J. C. f 1, G f 0,50, C P. J D. f 1. KOUDEKERKE: Adr. W. f 2,50, J J f 1,50, D K. f 0,50, M L. f 1, K. W. f 1, P. F f 0 50, C v. S. f 2, J M. f 1, A v. V. f 0,75, L. v. V. f 0,50, J M f 1, D. d. B. f 0,50, H. M. Jr. f 1, C A f 1, W. v. S f 2, A. J. f 1, wed. B P. f 1. BIGGEKERKE: J. W. f 1, D. v. S. f 0,50, P. P. f 2, A. S. f 1, L. S f 1, L. d. R. f 0,50. YERSEKE: A. M. S. f 0,50, P. B. f 1, J. d. S. f 1 KRUININGEN: Jac. V. f 1, M. K. Mz: f 1, J. W. f 1. Ds. H. W. L. f 1,50. OOST KAPELLE: C. V. f 1, J. M. f 1. ARNEMUIDEN: Cor. D. f 1,50, J. K. f 2,50. J. K. f 1, L. v. E. Az. f 2, J. d. T. f 1, N. C f 1, J. M. f 2.50. J. W. f 1. SCHOONDIJKE, I. J. v. B f 5, J. P. v. B. f 5, A. J. d. B. f 1, A. v. d. L. f 0,50, J. R. P. f 0,50: ZUIDZANDE: A. B. f 1, I. J. d. H. f 2. OOSTBURG: A. v. C. f 2,50 J H. R. f 1, J. v. B. f 1, W. R. f 1, W. C. Jzn. f 0,50, J. d. V. f 1. J. G. f 0,50, J. d. B. f 2, A. F. f 0,50 I. R. Az. f 3, A. V. f 1, M. V. f 1, L. F. f 1, ved A. R. f 1, wed. J. K. f 1. HANSWEERD: P. S. f 1. L. J. F. f 2. HEINKENSZAND: J. B. f 1, J. v. D. f 2. WOLFERTSDIJK, Ds. E. f 1, G. H. f 5, C. S. f 1. C. J f 1, AARDENBURG: wed. A. O. f 2,50, wed. M. Z. v. d. P. f 2,50. mej. S. v. O. f 0,50, F. v. O. f 1, A. S. L. f 1.25. AXEL: Ds. R. P. O. f 1. P d. B. f 2, A. R. f 2,50, A. L. f 0,50, A. d. R. f 1, H. d, K. f 1, Erv. H. f 2, P. D. M. f 0,75, G. W. f 1, M. D. f 1, H. H. f 1, K. d. F. f 2,50, Jac. D. f 2,50, Jac. D. f 2, J. J. d. F. f 1, wed. C. v. B. f 1. ZAAMSLAG: Joh. d. F. f 2, Jac. D. f 2, C. A. v. V. f 1, J. P. Cz. f 2.50, A. H. f 1. GOES: J. S. B. f 1, C. v. Z. f 1, A. M. V. f 1, TERNEUZEN: J. W. f 5, G. W. f 3. J. A. d. J. f 2,50, M. d. R. f 2,50, R. J. S. f 2,50.

N. B. Niet vermeld zijn hier de bijdragen, waarover per quitantie wordt beschikt.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** verscheen:

Feeststoffen

DOOR

J. BAVINCK,

predikant der Geref. kerk te Kampen.

(Voor het Kestfeest en voor Oud- en Nieuwjaar.)

De prijs dezer 9 leerredenen is **90 ct.**

Terstond bij de uitgave genoot deze bundel leerredenen zooveel belangstelling, dat verdere aanbeveling nu overbodig is.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

FEESTSTOFFEN

DOOR

S. VAN VELZEN,

in leven Hoogleeraar aan de Theol. School.

TWEEDE DRUK. 289 BLADZ. f 1,00.

Deze beroemde bundel Feeststoffen kostte vroeger f 1,75. De tweede druk met zeer duidelijke letter, slechts ***f 1,00.***

Alle Boekh. nemen bestellingen aan. Na ontvangst van postwissel ***f 1,—*** wordt het ***franco*** verzonden door den uitgever.

NIEUWE BRIEFKAARTEN,

met of ***zonder firma*** bedrukt, worden dagelijks ***franco*** verzonden voor ***f 2,25 per 1000,*** door ZALSMAN te KAMPEN.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door den heer T. Kuiper te Hilversum f 269,20, door den heer G. W. Neger bragt te Velp f 12,50, door den heer J. Scheres te Velsen f 16,50, door den heer Abr. Maas te Vrouwenpolder f 14, door den heer T J Greevelink te Heerenveen f 25,50, door Ds. A Dekkers te Veere f 3,50, door Ds. H. W. Felderhoff te Doesburg f 35, van den heer A. Punt te Duisburg f 2, door den heer A G. van Deth te Brussel f 161, door den heer N J. Bastmeijer te Bruinisse f 11,50, door den heer B. Dijstra te Minnertsga f 22, door J. van Bosheide te Voorst f 18, door J. Hartkamp te Maassluis afr.: 1900 f 57,50, uit Maasluis (1901) f 80.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit:)

Van de Geref kerk te Barchem f 1,61, van idem te Epe (1/2 coll) f 2,22, van idem te Aalten f 13,56. van idem te Monster f 7,50, van idem te Den Bommel f 1.44, van idem te Smilde B f 3,70, van idem te Appelscha f 5,81, van idem te Gasselter Nijeveen f 7, van idem te Norg f 0,57, van idem te Een f 2,50, van idem te Haulerwijk f 2,71½, van idem te Assen f 25,33, van idem te Vries f 3,45, van idem te Almkerk f 14,62, van idem te Andel f 4,63, van idem te Dussen f 2,60, van idem te Giessen-Rijswijk f 3, van idem te Meeuwen f 2,03. van idem te Nieuwendijk f 15,10, van idem te Sleeuwijk f 6,80, van idem te Waardhuizen f 2,18, van idem te Werkendam A f 10 22, van idem te Werkendam B f 2,50, van idem te Oostwolde (1900) f 18,45, van idem te Bellingwolde f 2,10, van idem te Westerlee f 6, van idem te Scheemda f 14,41, van idem te Meeden f 7,08½, van idem te Mildwolde f 4,49, van idem te Nieuw Beerta f 1,50, van idem te Giessen-Nieuwkerk f 4,40, van idem te Randwijk f 2,66.

Aan Schenkingen:

Door Ds. H. W. van Loon, van X f 2,50.

Voor de Medische Faculteit:

Door den heer T. Kuiper te Hilversum f 6,50.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.